

Prijevoji pjesništva

Luko Paljetak, "Voljeti" Ex libris, Zagreb, 2004.

Zaljubljen u ljubav

Kad je riječ o lirskoj poeziji, tema voljenja, ljubavi čini se pukom tautologijom. Jer pjevati znači pjevati najprije o ljubavi (bez ljubavi ne bi pisme bilo), a potom o svemu drugom. Pjesnik ljubi, ali budući da mu ništa Narcisovo nije tuđe, on je također zaljubljen u ljubav kao u svoje najdraže zrcalo. Zato on promatra i razglaba njezinu pojavu ne bi li mogao reći o njoj nešto što još nije rečeno ili barem ono što nova prigoda čini samo njegovim pa dakle i novim. Kao što je ljubavnik obuzet panikom da mu ne bi što izmaklo od ljubavi, tako pjesnik razmišlja ujedno o svojoj ljubavi i o njezinoj (ne) vjernoj slici i prilici. I on zna da mu je briga oko ovog drugog možda lakša ali kompliciranija od one prve zaokupljenosti. Jer mu fikcija posve sigurno služi da bi podjarivao i umnažao zbilju. I tako se krug zatvara.

Luko Paljetak (1943.) jedan je od poglavitih ljubavnih pjesnika hrvatskog pjesništva uopće i pjesnik izrazita pjesničkog erosa. Još davno napisao je stih: Sva povijest sudjeluje u tome kad te ljubim. Njime Paljetak definira virtualnost ljubavi koja se ispisuje njom samom i koja osjećajući se sretnom fabulira o svojoj ljubavi. (Nesretna ljubav naime ne nadahnjuje ovog pjesnika). Osnovna je značajka takve ljubavi da ona svoja maštanja konkretizira prostornim predodžbama koje su redovito izraz govorne euforije. Takve su primjerice manirističke, makroskopske projekcije krajolika na žensko tijelo u duhu Arcimboldovih slikarskih maštarija: Na tvome tijelu sunce posluje kao ratar, / na grudi niz seoca postavlja ti, u kosu / životinje ti divlje zvjezdane pušta, bedra, / dva bijela lista, pomno razmiče kao zlatar... To je primisao tanane erotske maštovitosti, kad pjesnik prepušta drugom milovanje svoje drage ne bi li gledajući to uvećao sebi užitek ljubomorom. Drugi put, pjesnik projicira sebe u sva svoja dobra smatrajući ih potencijalnim suiskazi-vačima ljubavi:

Mogao tvoj bih biti, kao pas
i hrčak, kao četkica za zube
i noćna krema, ali nisam, glas

stječem na drugi način,
tebe ljube
sve moje riječi, čak i one
proste...

("Izjava")

Ako bismo htjeli definirati Paljetkovo pjesništvo u odnosu na petrarkizam, taj najvažniji novovjekni model ljubavne poezije, rekli bismo sažeto da je Paljetak pozitiv Petrarkina ljubavnog negativizma: ondje gdje Petrarka traži nadahnuće za bol, Paljetak nalazi razlog za sreću. Ako je Petrarka bio toliko inventivan u opisivanju oblika patnje, Paljetak pronalazi svoju sreću u inventivnosti svoje neoromantičke poetike koja je nužno, a možda i nadasve, metapoetska. Ta poetika sastoji se u labavoj pjesničkoj formi Paljetkova četrnaesterca: u njemu se završetak stiha najčešće prebacuje u sljedeći redak, dok se motivacija veze među razdajenim rimama traži fabulativno zamršenim itinererom svojevrsnog automatskog pisma. U četrnaesteru koji više teži učinku besjedovnog stiha negoli vezanog, pjesnika zadržava užitek u složenom prometovanju među srokovima. U njima se, osim ljubavi, uvijek mora obaviti mnogo toga u vezi neposrednih životnih potreba: hranjenja, stanovanja, oblačenja, a osobito svlačenja. Sve to u odnosu na raspoloženje tradicionalnog petrarkizma djeluje kao učinak začudnosti: mislim da u to jelo / tvoj mir na neki način ulazi, u to bijelo / i krepko iče, tvoja ljepota koju jedem / za stolom s malo kruha...

Knjiga izabranih ljubavnih pjesama Luka Paljetka, "Voljeti", prikupljena iz više njegovih, pretežno starijih zbirki, uvjerava nas u ono što smo otprije znali: kako i one njegove pjesme koje nisu od iste vrste, po temi ljubavne, potječu iz iste ljubavne matrice. Recimo napokon da je Paljetak kao pjesnik sretne ljubavi jedan od rijetkih pjesnika koji se suprotstavlja Aragonovoj tvrdnji da nema sretne ljubavi. U tome je on izabrao u biti istu strategiju kojoj su se dosjetili trubaduri kad su izmišljali komplicirane pjesničke forme da bi ljubavne jade pretočili u nešto postojanije: ljepotu koja nadilazi nesreću.

Piše:
Zvonimir
MRKONJIĆ